

Istočni Jadran kroz stoljetnu pomorsku i brodograditeljsku baštinu

Već od najstarijih vremena u svijesti pomorskih naroda bila je uglavljena uzrečica, *navigare necesse, vivere non necesse*. Još od davnina, želeći se otisnuti na more, ljudi su na Jadranskom moru, a i šire kao osnovna plovila koristili *monoksile*, jednostavne lađe izrađene od jednog komada debla, koji su bili korišteni za ribarenje na uskom obalnom pojasu. Obnovljeni oblici *monoksila* kao npr. *rapška laja* javljaju na Kvarneru i tijekom 19/20. stoljeća.

Razvojem plovila na jedra u antičkom razdoblju, osobito su se istaknuli ilirski narod Liburni, svojim dominantnim galijama, *liburnama*, koje su od 1. stoljeća još više usavršili i Rimljani.

U srednjovjekovnom razdoblju nakon dominacije bizantskih dromona, i jedrenjaka kondura i sagena do 12. stoljeća, na Jadranskom moru prevladavaju određene vrste brodova npr. trgovačke *nave*, i ratne *galije* kojima su gradovi poput Venecije, uspostavili za više stoljeća svoju prevlast. Kao protuteža njima, na području istočnog Jadrana, plovile su uskočke veslarke, trgovački jedrenjak *grip* i prvi brigantini građeni u kvarnerskim brodogradilištima.

Istodobno na južnom su Jadranu tijekom 15. i 16. stoljeća na području Dubrovačke Republike građeni najveći jedrenjaci tog vremena, karake - prozване *argosy*, kojima su Dubrovčani plovili i prema Engleskoj, te održavali tradiciju brodogradnje sve do pada Republike početkom 19. stoljeća.

Vrhunac gradnje jedrenjaka u Rijeci i na sjevernom Jadranu općenito, dosegnut je gradnjom *Splendida*, 1850, prvog riječkog jedrenjaka *brika*, koji je oplovio svijet, pod zapovjedništvom kapetana Iva Visina, zatim *Guttmanstahla* prvog riječkog klipera, a 1883. izgrađen je zadnji riječki jedrenjak duge plovidbe, *Capricorno*. Ipak, domaća jedrenjačka plovidba obogaćena je na prijelazu stoljeća i dvama školskim brodovima, za Pomorsku školu Bakar, a nastavak brodograđevne i brodarske tradicije trajao je i kroz čitavo 20. stoljeće.

Mr. sc. Nikša Mendeš